

УДК 355.457:355.23(73)

СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ КОРДОНУ США

Тронь Т.В.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті досліджено структурну модель професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США. Визначено організаційно-педагогічні умови її здійснення. Охарактеризовано поняття професійної підготовки. Теоретично визначені основні етапи професійної підготовки майбутніх фахівців. Змодельована структура її організації.

Ключові слова: структурна модель, організаційно-педагогічні умови, професійна підготовка, основні етапи, прикордонний патруль США.

Постановка проблеми. На сучасному етапі глобального розвитку у світі та в Україні зокрема відбулися значні соціально-економічні та військово-політичні зміни, які істотно впливають на національну безпеку нашої держави та потребують розробки суттєво нових підходів до її забезпечення, у тому числі й у сфері охорони кордону. Слід зазначити, що гарантування безпеки на кордоні є одним з пріоритетних інтересів держави. У кожній країні прикордонна політика має свою специфіку з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників. З огляду на це необхідно є потреба у пошуку нових способів підвищення якості професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону, переосмислення вітчизняного досвіду, а також вивчення позитивного досвіду зарубіжних країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки персоналу до професійної діяльності постійно привертала увагу науковців. Аспекти професійного навчання персоналу правоохоронних органів зарубіжних країн, зокрема поліції, вивчали українські та зарубіжні філософи, юристи, соціологи, педагоги і психологи. Як свідчить аналіз публікацій, сьогодні у більшості країн євро-атлантичного простору не існує окремих структур для забезпечення охорони кордону. Це завдання виконують Міністерства вну-

трішніх справ, а функції прикордонної охорони виконують поліцейські підрозділи. Наприклад, в Австрії, Бельгії, Німеччині, Швеції, Угорщині. Але є країни, де завдання охорони кордону покладено на прикордонну службу. Наприклад, Латвія, Литва, Польща, Фінляндія.

Велике значення для вивчення проблеми професійної підготовки фахівців у галузі охорони кордону у рамках порівняльно-педагогічного дослідження становлять праці вітчизняних науковців-компаративістів, які описали особливості професійної підготовки прикордонників у провідних країнах європейського простору: А. Балендр (Угорщина); В. Беркій, О. Кіреєв, С. Псьол, Н. Ринденко (Польща); І. Блощинський (Литва); О. Діденко (Румунія, США); О. Жабенко, Л. Кіс, Р. Лоїк, Й. Моляр (ЄС). Ретельний аналіз джерел з проблематики дослідження вказує на те, що окремі питання організації навчання офіцерів ДПСУ знайшли своє відображення в працях багатьох науковців: О. Діденка (творча діяльність майбутніх офіцерів-прикордонників), О. Торічного (методика формування військово-спеціальної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників), А. Галімова (організація виховної роботи), С. Філіппова (психологічної), В. Райко (правової). Низка закордонних і українських авторів розглядають підготовку фахівців у навчальних закла-

дах США. Варто зазначити праці таких дослідників: М. Алізаренко Є. Комкова, О. Некрасова, Р. Шаран та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичний аналіз наукових праць, в яких представлено результати проведених досліджень, показав, що проблема підвищення якості підготовки майбутніх фахівців в галузі захисту державного кордону на засадах позитивних ідей американського досвіду ще недостатньо досліджена й розроблена у теоретичному і практичному аспектах. Тому можемо констатувати факт, що невивченим залишається елемент саме професійної підготовки агентів прикордонного патруля США – країни з багаторічним досвідом реформування системи правоохоронних органів та оптимізації професійної підготовки в цілому та агентів Прикордонного патруля зокрема.

Мета статті. Головною метою статті є дослідити та створити структурну модель професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США, визначити основні організаційно-педагогічні умови її здійснення. Крім того, охарактеризувати етапи її становлення.

Виклад основного матеріалу. Безумовно, що висококваліфіковані кадри не лише у правоохоронній сфері, а й у будь-якій іншій сфері людської діяльності, є наслідком централізованої кадрової політики. Так, професійна підготовка є одним з найважливіших компонентів успішної кадрової політики. На думку багатьох спеціалістів правоохоронних служб та дослідників у галузі педагогіки, високоякісна професійна підготовка фахівців правоохоронних органів є елементом успішності роботи правоохоронних органів в цілому, що відповідає запитам та викликам ХХІ століття [6]. Так, аналіз актуальних досліджень показав, що поняття професійної підготовки вживається в декількох значеннях, а часом ототожнюється із професійною готовністю. Л. П. Поліщук стверджує, що термін «підготовка» збагачує поняття «готовність», указуючи на те, що підготовка до професії є не що інше, як формування готовності до неї, а система установок на працю, стійка орієнтація на виконання трудових завдань, загальна готовність до праці є психічним результатом професійної підготовки [2].

Як вважає В. Посметний, професійна підготовка: 1) сукупність знань, умінь та навичок, якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують успішність роботи у певній сфері; 2) процес оволодіння знаннями, вміннями та навичками, згідно з професійними вимогами [3]. Схожої думки притримується й В. Юсупов, вважаючи, що під професійною підготовкою персоналу правоохоронних органів потрібно розуміти нормативно закріплений, постійний, організований і цілеспрямований процес оволодіння знаннями, спеціальними вміннями та навичками, які необхідні для виконання функціональних обов'язків [7]. Крім того, вартою уваги є думка й М. Клемпарського: «Мета професійної підготовки персоналу – формувати високопрофесійний кадровий корпус правоохоронних органів, здатного якісно виконувати поставлені перед ним завдання, функції та обов'язки, реалізовувати надані права, забезпечувати стабільність службово-трудова відносин персоналу та оптимальної збалансова-

ності його чисельності, раціональне використання коштів державного бюджету, що виділяються на таку підготовку [1]. Крім того, Особливий інтерес становить система професійної підготовки співробітників правоохоронних органів (агентів Прикордонного патруля зокрема) Сполучених Штатів Америки, де реалізовано новітній досвід щодо професійної підготовки фахівців.

США мають три прикордонних території: з Мексикою – 1900 миль; з Канадою – 5000 миль; Морська ділянка – 95000 миль. За охорону кордону США відповідає Прикордонний патруль, який є елементом Митно-прикордонної служби США, яка підпорядковується Міністерству Національної безпеки США. Міністерство Національної безпеки США (далі МНБ) – одне з федеральних агенцій США. На федеральному рівні міністерство здійснює керівництво всіх відомств з метою попередження загрози скоєння терористичних актів. Головне завдання Міністерства Національної Безпеки – протидіяти тероризму, охороняти кордон, протидіяти кіберзлочинності, гарантувати безпеку громадянам США [8].

Митно-прикордонна служба США (далі МПС) – це орган федерального законодавства Міністерства національної безпеки США, на який покладена відповідальність за питання, що пов'язані з регулюванням та спрощенням міжнародної торгівлі, збором митних платежів та врегулюванням сотень положень США. Першочергове завдання служби – запобігати в'їзду терористів та ввезенню зброї для виконання терористичної діяльності на території Сполучених Штатів. Митно-прикордонна служба також відповідає за затримання осіб, які намагаються в'їхати на територію Сполучених Штатів незаконним шляхом [4]. Прикордонний патруль США (далі ПП) – агенція Митно-прикордонної служби США. Головною метою діяльності патруля є протидія тероризму, протидія ввезенню заборонених речовин на територію США, протидія нелегальній міграції та охорона кордонів США [8].

Говорячи про захист кордону США, слід зазначити, що прикордонна охорона здійснюється на сухопутній ділянці, на воді та у межах повітряного простору, рис. 1.

Рис. 1. Модель охорони кордону США

Джерело: розроблена автором

Слід зауважити, що головним центром підготовки правоохоронців США, в тому числі й майбутніх фахівців охорони кордону, є федеральний навчальний центр ФЛЕТС. Федеральний центр має чотири основні локації: місто Глінко (штаб-квартира) (штат Джорджія), місто Артезія (штат

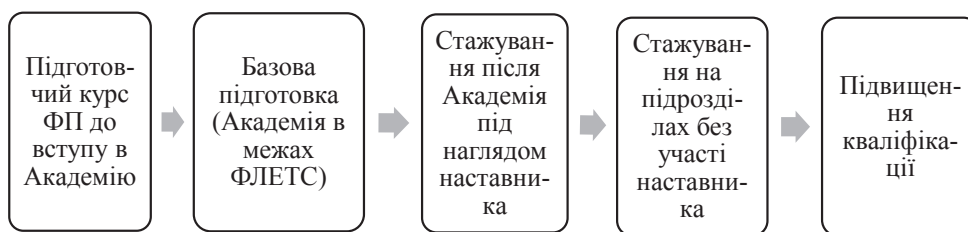

Рис. 2. Модель здійснення професійної підготовки фахівців охорони кордону США

Джерело: розроблена автором

Нью Мексико), місто Чарльстон (штат Південна Кароліна) та Челтенгем (штат Меріленд). Бажаючі працювати в будь-якому правоохоронному органі повинні пройти відбір відповідно до визначених критеріїв, після чого вони направляються для проходження базової підготовки до ФЛЕТС. За підготовку, проживання, харчування розраховуються правоохоронні відомства, так звані партнерські організації. Також вони оплачують весь навчальний матеріал, необхідний для навчання студента. Весь навчальний матеріал та обладнання залишається студенту після закінчення навчання [5].

Варто зазначити, що у вересні 1975 року ФЛЕТС здійснив свій перший набір слухачів. 2003 року у зв'язку з терористичною атакою та метою її протидії навчальний центр став підрозділом Міністерства безпеки США. Це відображає головну місію Центру – гарантування внутрішньої безпеки держави з метою недопущення трагедій на зразок такої, що сталася 11 вересня 2001 року. Штаб-квартира та основна навчальна база Центру розміщені в місті Глінко. Викладачі широко застосовують дистанційний метод навчання за допомогою сучасних комп'ютерних технологій, що дає змогу суттєво розширити коло слухачів. Викладачі центру – інструктори – як правило, колишні службовці правоохоронних органів, саме тому фахова підготовка впроваджується на високому професійному рівні.

На території центру розташовано багато навчальних корпусів, великий спортивний комплекс, студентський центр, автодром, тири для бойової стрільби, навчальний пункт пропуску, а також численне обладнання, що сприяє ефективному проведенню занять. Завдяки великій базі сценаріїв та комп'ютерним технологіям курсанти мають змогу тренуватися в різних умовах, навіть не виходячи з класу: проводити опитування свідків, затримувати порушників, діяти в складі команди під час входу до будівлі тощо. Враховуючи всі переваги ФЛЕТС, його можна назвати найпотужнішим центром підготовки майбутніх правоохоронців, в тому числі агентів Прикордонного патруля США [10].

Агентів Прикордонного патруля США готують в Академії початкової підготовки Митно-прикордонної служби США та Академії Прикордонного патруля США, академіями Федерального Навчального центру. Головною умовою навчання в Академії є складання вступних іспитів, що мають такий перелік: 1) фізична підготовка (далі ФП); 2) логічне мислення; 3) знання іспанської мови (для тих, хто не володіє базовим курсом іспанської мови, пропонується скласти іспит на знання «штучної мови», спеціально розробленої для агентів прикордонного патруля).

Варто зауважити, що перед вступним іспитом з фізичної підготовки, майбутнім курсантам Академії необхідно пройти підготовчий курс ФП за спеціально розробленою програмою. Після успішно складених іспитів курсанти проходять 55-ти денний курс базової підготовки в Академії. Базова підготовка включає в себе цикл дисциплін: 1) курс законодавства; 2) вогневу підготовку; 3) фізичну підготовку; 4) водіння транспортного засобу; 5) курс фахової іспанської мови. Після того, як курсанти пройшли базовий курс, вони повинні скласти комплексний іспит. У випадку успішного складання іспиту (70% успішності) курсантам необхідно пройти стажування (протягом майже 2х років) під наглядом наставника у польових умовах. Це означає, що недосвідчений фахівець несе службу разом з досвідченим агентом Прикордонного патруля. Згодом, після завершення стажування із досвідченим фахівцем курсантам (вже новим агентам Патруля) потрібно пройти стажування на підрозділах охорони кордону вже самостійно або ж із напарником [8]. Таким чином, завершується повний курс навчання майбутнього фахівця. Втім, вслід наголосити, що у США існує також курс підвищення кваліфікації за різними напрямками правоохоронних структур, в тому числі й Прикордонного патруля. Підвищення кваліфікації здійснюється в тактичній групі спеціальних операцій БОРТАК. Там, агентам-початківцям пропонується пройти додатковий курс ФП [9]. Таким чином, можна сказати, що майбутні фахівці охорони кордону США проходять п'ять повних етапів фахової підготовки рис. 2.

Розроблена модель дозволяє ретельно дослідити та з'ясувати аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців охорони кордону США.

Висновки і пропозиції. Отже, варто зазначити, що під впливом низки внутрішніх та зовнішніх чинників функції Державної прикордонної служби України (ДПСУ) постійно удосконалюються та зазнають позитивних змін. Прикордонна безпека – один із найважливіших складових національної безпеки загалом. Адже стабільність будь-якої держави тісно пов'язана з безпекою її кордонів і зумовлена станом прикордонної безпеки. З огляду на це необхідно є потреба у пошуку нових способів підвищення якості професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону, переосмислення вітчизняного досвіду, а також вивчення позитивного досвіду зарубіжних країн. Реалізація кадрової політики та виконання основних функцій кадрової роботи вимагає висококваліфікованих, професійно здібних працівників служб персоналу. Таким чином, дослідивши та створивши структурну модель професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США та організаційно-педагогічні умови її впро-

вадження, можемо стверджувати, що надбання позитивного американського досвіду щодо підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони кордону матиме колосальний вплив на оптимізацію та вдосконалення професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону України.

Список літератури:

1. Клемпарський М.М. Збірник наукових праць науково-дослідної лабораторії з розроблення законодавчих та інших нормативно-правових актів навчально-наукового інституту психології, менеджменту, соціальних та інформаційних технологій ХНУВС за 2007-2009 роки. – за заг. ред. А.Т. Комзюка, М.І. Іншина, О.М. Музичука. – Харків, Основа 2010. – 250 с.
2. Поліщук Л.П. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців у педагогічних закладах України / Л.П. Поліщук // Вісник Житомирського державного університету. – 2009. – № 48. – С. 112-114.
3. Посметний В.В. Організаційно-правові аспекти початкової професійної підготовки персоналу ОВС України: автореф. дис. кан. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / В.В. Посметний. – Харків, 2003. – 18 с.
4. Соляр Т.В. Основы подготовки персонала пограничного патруля США / Т.В. Соляр // Матеріали науково-практичної конференції «Прогресивное развитие мировой науки» 1-3 вересня 2012, м. Донецьк. – 124 с.
5. Тронь Т.В. Принципы подготовки сотрудников правоохранительных органов по вопросам безопасности и выживания (на основе Федерального центра подготовки специалистов правоохранительных органов США) / Т.В. Тронь // Збірник тез наукових робіт міжнародної практичної конференції «Пріоритетні напрями вирішення актуальних проблем виховання і освіти» 24-25 липня 2015 р. м. Харків – 139 с.
6. Хруст Д.В. Пріоритетні напрями удосконалення охорони державного кордону на сучасному етапі реформування Прикордонних військ у ДПСУ / Д.В. Хруст // Науковий вісник Державної прикордонної служби. – 2003. – № 3. – С. 7-9.
7. Юсупов В. Удосконалення системи професійної підготовки персоналу правоохоронних органів / В. Юсупов // Публічне право: науково-практичний юридичний журнал. – 2013. – № 1. – С. 173-178.
8. Border Patrol [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cbp.gov/border-security>
9. BORTAC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cbp.gov/sites/default/files/documents/Border%20Patrol%20Tactical%20Unit.pdf>
10. FLETC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fletc.gov/>

Тронь Т.В.

Киевский национальный лингвистический университет

СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ И ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ОХРАНЫ ГРАНИЦЫ США

Аннотация

В статье исследована структурная модель профессиональной подготовки специалистов в области охраны границы США. Определены организационно-педагогические условия её осуществления. Подана характеристика понятия профессиональной подготовки. Теоретически определены основные этапы профессиональной подготовки будущих специалистов. Смоделирована структура её организации.

Ключевые слова: структурная модель, организационно-педагогические условия, профессиональная подготовка, основные этапы, пограничный патруль США.

Tron T.V.

Kyiv National Linguistic University

STRUCTURAL MODEL, ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FUTURE U.S. BORDER PATROL SPECIALISTS VOCATIONAL TRAINING

Summary

The article deals with structural model of future U.S. Border Patrol specialists vocational training. It defines organizational and pedagogical conditions of its implementation. The article characterizes the notion of vocational training. It describes main stages of vocational training of future specialists. The structure of its organization is modelled.

Keywords: structural model, organizational and pedagogical conditions, vocational training, main stages, U.S. Border Patrol.